

Părintele Stăniloae i modelul cultural european¹

Theodor Codreanu

Înainte de Noica (vezi cartea acestuia *Modelul cultural european*)² și de alții, ideea unei Europe unite, l-a preocupat și pe Dumitru Stăniloae, chiar în momentul marii crize europene declanșatoare a celui de al doilea război mondial. Într-un editorial din *Telegraful român* (nr. 47/1939), Părintele Stăniloae reacționa la discuțiile pe marginea proiectului „Statelor Unite ale Europei”, ca urmare a eșecului Ligii Națiunilor de a împiedica războiul. Teologul nostru ia în calcul propunerea francmasonului vienez Cudenhove-Kalergi, emisă în 1928, de înființare a Statelor Unite ale Europei după model nord-american. Părintele Stăniloae invoca și obiecția arhiepiscopului anglican de York că Liga Națiunilor „n-a fost destul de puternică” să inițieze un asemenea proiect, care ar fi putut evita războiul. De la bun început, Părintele Stăniloae, favorabil unui asemenea proiect epocal, atrăgea atenția că întreprinderea cerea o pregătire specială pe care Europa n-o avea. El argumenta că nu e suficientă doar voința politică și economică spre a armoniza națiunile Europei: „Europa are în Liga Națiunilor o experiență recentă că prin simple paragrafe statuare sau pe frății susținute de alte idei decât cele creștine, nu se poate întemeia o unitate și o pace durabilă între popoarele europene”³. Observația este atât de importantă, încât, după mai bine de 70

de ani de pași făcuți pe calea construcției europene, ea rămâne fundamentală, ca o condiție sine qua non de care elitele europene încă nu par conștiente. Mai întâi, precum Polonia azi, Părintele Stăniloae se teme de pornirile hegemonice ale statelor mari și puternice în fața cărora cele mici ar putea fi în perpetuă pierdere. Întrebarea lui nu este retorică: „Cine garantează că în Statele Unite ale Europei cele câteva popoare mari, dacă nu se vor ciocni între ele în lupta pentru supremație, nu vor căuta să înlăture de la orice drepturi reale popoarele mici, nu vor căuta să le atragă mai mult în sfera lor de influență, nu le vor împiedica în orice mișcare de afirmare a lor?”⁴.

Îngrijorarea părintelui Stăniloae se va confirma cu asupra de măsură în modelul sovietic, căruia România îi va cădea pradă. Desigur, acesta n-a fost modelul european de astăzi, în care voința, de integrare aparține exclusiv statului român. Divergențele presupuse cu aproape trei sferturi de veac în urmă, de Părintele Stăniloae între marii actori europeni sunt o realitate cu atât mai dură, cu cât ele sunt amplificate, azi, și de ciocnirile dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, între care România se vede nevoită să joace iar o „diplomație de basculă”, cu actori autohtoni diletanți, în care funcționează „legea marilor licurici”, ca să folosesc celebra perlă a președintelui Traian Băsescu. Germania, Franța, Marea Britanie nu renunță la interesele lor naționale, luptându-se tacit între ele, dar ne predică nouă să renunțăm la resurse, cum s-a întâmplat cu concesionarea petrolului și gazelor naturale, cedate OMV-ului austriac.

Părintele Stăniloae exprima rezerve privitoare la modelul american în realizarea unei federații europene, din pricini similare sesizate încă de Eminescu, cel care se temea de „America dunăreană”. A copia modelul american este o imposibilitate, deoarece America și-a asigurat de la bun început o unitate constituțională, lingvistică și chiar religioasă. Ba chiar trebuie să se spună răspicat că secretul biruinței unității Americii este de ordin spiritual, credința în Dumnezeu asigurând plămădirea celui

mai puternic popor de pe planetă, în zilele noastre. Specialiștii au observat că temelile religioase ale Americii sunt *organic-constituționale*, ceea ce părinții Europei Unite par incapabili să vadă. Așa se explică „ateismul diplomatic” (Vasile Andru) în elaborarea proiectului de constituție, respins, pe bună dreptate, de cetățenii francezi și olandezi, unul dintre motive fiind *nerecunoașterea fundamentului creștin al Europei*. În atare privință, semnalul de alarmă fusese tras de Polonia și, mai cu seamă, de Papa Ioan Paul al II-lea. În America, spune Părintele Stăniloae, cetățenii veniți valuri-valuri „se contopesc neîncetat într-un singur popor de limbă engleză, datorită faptului că elementul etnic englezesc a predominat de la început”⁵. Un asemenea model ar fi catastrofal pentru Europa și tocmai asemenea ispite au generat marile confruntări pe bătrânul continent. Oare n-au vrut francezii, prin Napoleon, să „frantuzească” Europa; oare n-au vrut germanii, prin Hitler, să „germanizeze” Europa; oare n-au vrut rușii, prin Stalin, să „sovietizeze” aceeași Europă? Paradoxul e că modelul american, valid în America, a fost cauza războaielor mondiale în Europa. Cu alte cuvinte, când masonul vienez Richard Nikolaus von Cudenhove-Kalergi propunea Statele Unite ale Europei, după model american, el era inconștient de faptul că susținea un proiect politic asemănător cu al lui Stalin sau Hitler. Geniul tânărului Dumitru Stăniloae presimte această situație ingrătă și faptul pornea din îngrijorarea lui pentru soarta poporului român și a popoarelor mici: „Exemplul Statelor Unite ale Americii departe de a ne vorbi de posibilitatea înființării unor State Unite ale Europei cu salvarea diferitelor popoare în etnicitatea lor, ne demonstrează tocmai contrariul: nu se pot înființa Statele Unite fără perspectiva de periclitate a diferitelor popoare, mai ales a celor mici. Numai într-un caz s-ar putea: când o forță morală uriașă lucrând în sufletul fiecărui popor l-ar opri de la tendința de-a se extinde spiritual, juridic, economic și geografic în paguba altor popoare mai mici. Dar această forță numai prin propovăduirea creștină se poate sălășlui în suflete și nici prin aceasta deplin”. (continuare la pagina 6, Bastionul Țesătorilor)

¹ Fragment din ediția a doua, revăzută și adăugită, a cărții *A doua schimbare la față*, în curs de apariție.

² Constantin Noica, *Modelul cultural european*, Editura Humanitas, București, 1993.

³ Dumitru Stăniloae, *Națiune și creștinism*, Editura Elion, București, 2004, ediție, text stabilit, studiu introductiv și note de Constantin Schifirneț, p. 98.

⁴ *Ibidem*, p. 99.

⁵ *Ibidem*, p. 100.

Pagina 6 (Bastionul Țesătorilor):

Theodor Codreanu,
Părintele Stăniloae i
modelul cultural
european

<http://www.ascedu.ro/revista.html>

Traseul de lectură:

